

Strukturna objašnjenja ishoda referenduma o neovisnosti Škotske

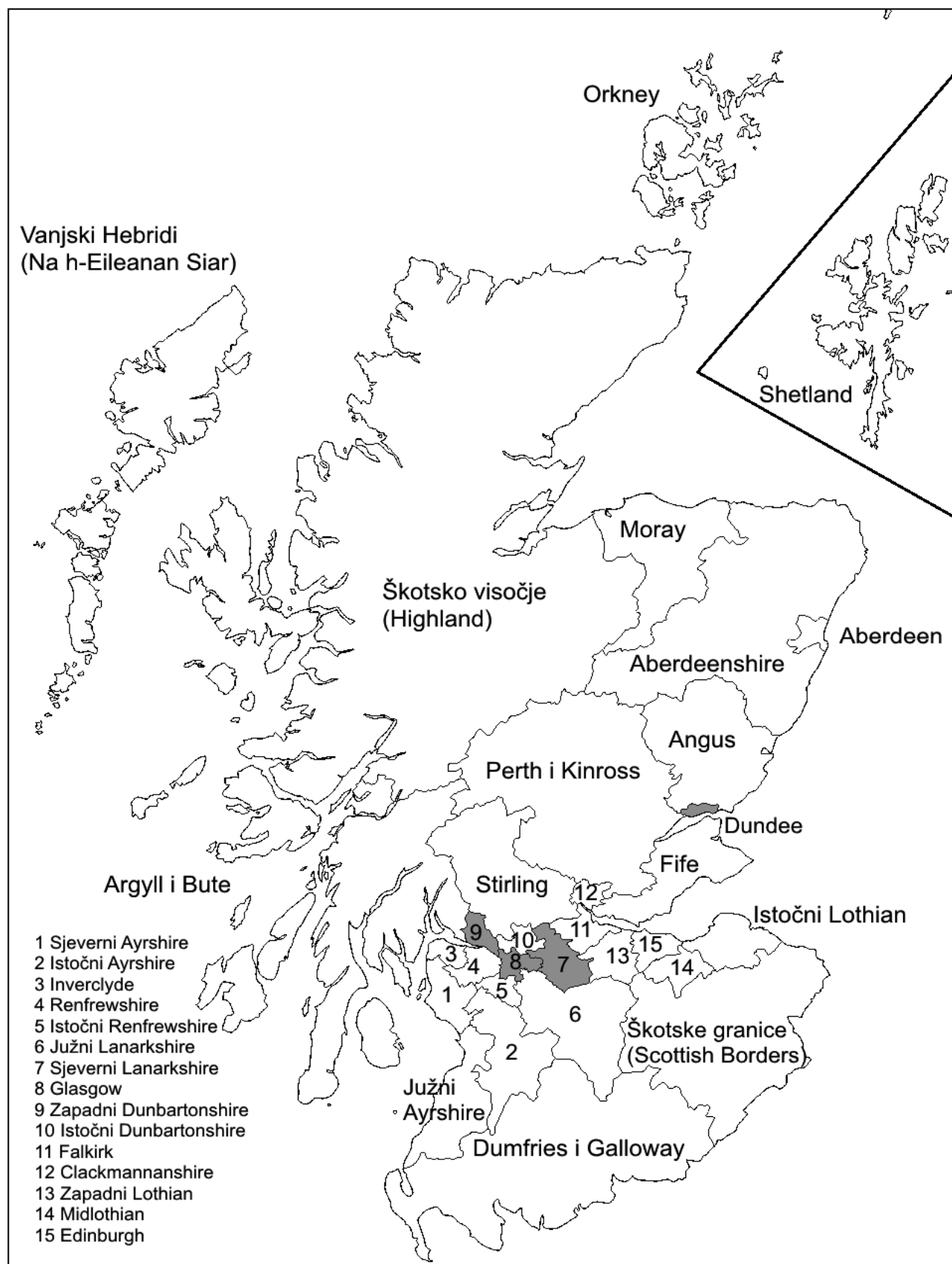
Višeslav Raos

**Nakon dugog procesa političkog
nadmudrivanja između
predsjednika škotske vlade Alexa
Salmonda i britanskog premijera
Davida Camerona, škotska i
britanska vlada 15. listopada
2012. ratificirale su Sporazum
iz Edinburgha kojim je stvorena
pravna osnova za provođenje
referenduma o škotskom
osamostaljenju**

Tema mogućeg referenduma o škotskoj neovisnosti načeta je još u trećem broju *Političkih analiza* 2010. godine (usp. Raos 2010). No bile su potrebne čak četiri godine kako bi došlo do pučkog izjašnjavanja o državopravnom statusu Škotske, koje je održano 18. rujna ove godine. Nakon dugog procesa političkog nadmudrivanja između predsjednika škotske vlade Alexa Salmonda, vođe Škotske nacionalne stranke (SNP), i britanskog premijera Davida Camerona, vođe Konzervativne stranke, škotska i britanska vlada 15. listopada 2012. ratificirale su *Sporazum iz Edinburgha* kojim je stvorena pravna osnova za provođenje referenduma o škotskom osamostaljenju. Vlade u Edinburghu i Londonu sporile su se prije svega oko dva aspekta provedbe referenduma – teksta, odnosno pitanja koje će se naći na referendumskom listiću, te utvrđivanja kriterija za aktivno biračko pravo na referendumu. David Cameron svjesno je ušao u velik rizik i pristao na to da se na referendumskom listiću nađe samo jedno pitanje, ono o neovisnosti, bez spominjanja alternativnih opcija poput ekstenzivnog širenja područja ovlasti škotskog parlamenta (tzv. "maksimalna devolucija"). Time je s jedne strane, prividno, pružio ruku škotskim nacionalistima, no s druge je strane želio da se ovim referendumom pitanje neovisnosti na duže vrijeme, ako ne već jednom za svagda, skine s dnevnoga reda britanske politike. Britanski je premijer, pak, predsjednika škotske vlade uspio prisiliti na rješenje prema kojemu pravo glasa na referendumu imaju svi stalni stanovnici Škotske, ali ne i Škoti koji su se odselili u druge dijelove Ujedinjenog Kraljevstva.¹ Salmond je pak uspio sniziti dobnu granicu aktivnoga biračkog prava s 18 na

Višeslav Raos, viši znanstveni asistent na Odsjeku za komparativnu politiku Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu. E-pošta: viseslav.raos@fpzg.hr

Zemljovid 1. Lokalna vijeća u kojima je opcija ZA dobila većinu

Sastavljeno prema BBC 2014. Slobodno dostupna (Commons licenca) slijeпа karta preuzeta je s www.d-maps.com.

16, jer je očekivao da će upravo mlađa populacija biti sklonija ideji o neovisnosti.

Zagovornici ostanka Škotske unutar Ujedinjenog Kraljevstva (kolektivno poznati pod nazivom "unionisti") u referendumskoj kampanji bili su okupljeni oko platforme *Better Together* ("Bolje nam je zajedno"), dok su podupiratelji ideje o Škotskoj izvan Ujedinjenog Kraljevstva (kolektivno poznati pod nazivom "nacionalisti") svoju kampanju koordinirali putem platforme *Yes Scotland* ("Da za Škotsku"). U unionističku kampanju uključile su se sve tri glavne britanske stranke – Konzervativna, Laburistička te Liberalni demokrati, a za predvodnika kampanje odabran je Alasdair Darling, dugogodišnji član laburističkih vlada i ministar financija u Brownovu kabinetu. Osim Škotske nacionalne stranke, potporu kampanji za neovisnost dali su i Škotska socijalistička stranka (SSP) i Škotski zeleni, a na čelu platforme nacionalista našao se Blair Jenkins, televizijski urednik koji je obnašao izvršne dužnosti na škotskom STV-u, kao i u BBC-jevoj podružnici za Škotsku.

Nakon što su prebrojeni referendumski listići u sva 32 lokalna vijeća (*local council areas*), utvrđeno je kako je od 84,59 posto škotskih birača koji su izašli na referendum, 55,3 posto glasovalo za ostanak u Ujedinjenom Kraljevstvu, dok je 44,7 posto izrazilo želju za neovisnom škotskom državom

Salmond je u izravnim televizijskim sučeljavanjima bio prema ocjenama gledatelja, ali i po mišljenju komunikologa i politologa koji su javno komentirali te debate, uvjerljiviji od Darlinga. No, to nije odveć pomoglo konačnom ishodu referenduma. Unionistička je strana sve do same završnice kampanje prema svim anketama bila u značajnoj prednosti pred nacionalističkom, te je naposljetku i odnijela pobjedu sa skoro 400 tisuća glasova razlike. Nakon što su prebrojeni referendumski listići u sva 32 lokalna vijeća (*local council areas*)², utvrđeno je kako je od 84,59 posto škotskih birača koji su izašli na referendum, 55,3 posto glasovalo za ostanak u Ujedinjenom Kraljevstvu, dok je 44,7 posto izrazilo želju za neovisnom škotskom državom (BBC 2014).³ Kao što je moguće raspoznati iz *zemljovida 1*, unionistička opcija pobijedila je u 28 lokalnih vijeća, dok je opcija ZA osvojila većinu glasova tek u četiri lokalna vijeća. Mahom se tu radilo o industrijskim područjima središnje i sjeveroistočne Škotske. Nacionalisti su tako odnijeli pobjedu u dva velika urbana lokalna vijeća (Glasgow i Dundee) te u dva lokalna vijeća koja su dio šire metropolitanske regije Glasgowa (Zapadni Dunbartonshire i Sjeverni Lanarkshire).

Ishod referenduma otvorio je živahnu politološku i političku

raspravu, kako o uzrocima propasti inicijative za osamostaljenjem Škotske tako i o budućnosti britanskoga političkog poretka. Rasprava o uzrocima ovakvog referendumskog ishoda kruži oko traženja ključnih faktora koji su pomogli unionistima da odnesu pobjedu, dok je debata o budućnosti političkog uređenja Ujedinjenog Kraljevstva razapeta između spekulacija o novom referendumu, daljnje devolucije i potpunog preustroja političkog sustava koji bi rezultirao stvaranjem federalne monarhije.

Strukturni čimbenici i potpora neovisnosti

U ovome radu bavit ćemo se prvim od ova dva temeljna pitanja. Konkretno, posvetit ćemo se mogućim čimbenicima koji objašnjavaju razlike u razini potpore škotskih građana opciji ZA na rujanskom referendumu o neovisnosti. Istraživanje strukturnih čimbenika (Pattie i dr. 1999: 309, 312) koji su utjecali na biračko ponašanje na referendumu o uspostavi škotskog parlamenta 1997. godine, pokazalo je da je neovisnosti sklonije mlađe stanovništvo, kao i građani koji se poistovjećuju s ekskluzivnim škotskim nacionalnim identitetom (nasuprot britanskom identitetu), dok je za Škote katoličke vjeroispovijesti utvrđeno kako priželjkuju nastavak devolucije, no ne i neovisnost, s obzirom na to da strahuju od majorizacije unutar neovisne Škotske koja bi imala prezbiterijansku⁴ većinu. Nekoliko radova, objavljenih u ključnom škotskom politološkom časopisu *Scottish Affairs* neposredno prije održavanja referenduma, isto je tako istaknulo povezanost ekonomskih, vjerskih i dobrih čimbenika sa stavovima o škotskoj neovisnosti, no dalo je i djelomično drugačije uvide nego ranija istraživanja. Anna Schneider (2014: 57, 65–66) na temelju analize podataka prikupljenih putem istraživanja *Scottish Social Attitudes Survey* (SSAS) također potvrđuje da sklonost opciji škotske neovisnosti opada s dobi ispitanika, no ističe da su katolički ispitanici privrženiji ideji neovisnosti, s obzirom na to da među pripadnicima Škotske Crkve i drugih reformiranih kršćanskih zajednica upravo protestantizam funkcionira kao vezivno tkivo koje snaži njihov osjećaj zajedništva s ostatkom britanske države. Daniel Kopasker (2014: 122–123) utvrdio je pak, koristeći anketne podatke SSAS-a, vezu između osjećaja ekonomske sigurnosti i potpore odcjepljenju od zajedničke britanske države, pokazavši pritom kako škotski građani koji osjećaju veću ekonomsku nesigurnost manje podupiru neovisnost, s obzirom na to da promjenu državnog okvira shvaćaju kao potencijalni destabilizirajući faktor za svoju osobnu ekonomsku poziciju. Nasuprot Kopaskeru, Christian McLean i Douglas Thompson (2014: 131–132) u svojem radu, također na temelju podataka koje donosi SSAS, pokazuju kako su upravo ekonomski ranjivi škotski građani (oni čiji je glavni izvor prihoda dolazio od socijalnih transfera) pokazivali najveću potporu ideji neovisnosti, dok su umirovljenici bili najmanje voljni dati potporu stvaranju samostalne škotske države.

Prediktori glasovanja ZA na referendumu

Nadovezujući se na prethodno provedena istraživanja veze između ekonomskih, konfesionalnih, identitetskih i dobrih karakteristika škotskih građana i stavova o neovisnosti, ovdje

Tablica 1. Ishod referenduma 1997. i 2014.

Lokalno vijeće	% birača ZA porezne ovlasti škotskog parlamenta 1997.	% birača ZA neovisnost 2014.
Aberdeen	60,3	41,4
Aberdeenshire	52,3	39,6
Angus	53,4	43,7
Argyll i Bute	57,0	41,5
Clackmannanshire	68,7	46,2
Dumfries i Galloway	48,8	34,3
Dundee	65,5	57,3
Edinburgh	62,0	38,9
Falkirk	69,2	46,5
Fife	64,7	45,0
Glasgow	75,0	53,5
Inverclyde	67,2	49,9
Istočni Ayrshire	70,5	47,2
Istočni Dunbartonshire	59,1	38,8
Istočni Lothian	62,7	38,3
Istočni Renfrewshire	51,6	36,8
Južni Ayrshire	56,2	42,1
Južni Lanarkshire	67,6	45,3
Midlothian	67,7	43,7
Moray	52,7	42,4
Orkney	47,4	32,8
Perth i Kinross	51,3	39,8
Renfrewshire	63,6	47,2
Shetland	51,6	36,3
Sjeverni Ayrshire	65,7	48,9
Sjeverni Lanarkshire	72,2	51,1
Stirling	58,9	40,2
Škotske granice (<i>Scottish Borders</i>)	50,7	33,4
Škotsko visočje (<i>Highland</i>)	62,1	47,1
Vanjski Hebridi (<i>Na h-Eileanan Siar</i>)	68,4	46,6
Zapadni Dunbartonshire	74,7	54,0
Zapadni Lothian	67,3	44,8
Ukupno	63,5	44,7

Sastavljeno prema BBC 1997, 2014.

ćemo testirati korelaciju konfesionalne i nacionalne identitetske pripadnosti, kao i socioekonomskog statusa s glasovanjem ZA na referendumu. Kao dodatnu varijablu uvest ćemo i glasovanje ZA na referendumu o devoluciji 1997. godine kako bismo provjerili u kojoj je mjeri sadašnje raspoloženje škotskih građana o neovisnosti posljedica dugogodišnje opredijeljenosti za veću autonomiju Škotske. Nakon ispitivanja veza ovih varijabli s glasovanjem ZA na rujanskom referendumu, ponudit ćemo jednostavne regresijske modele koji će pokušati objasniti razlike u postotku glasovanja za neovisnost u 32 lokalna vijeća. Zaključno će se pokušati pokazati koji od predloženih

prediktora objašnjavaju najveći postotak varijance u glasovanju ZA na referendumu.

Ishod referenduma 1997. i 2014.

Na referendumu provedenom u Škotskoj 1997. godine, za vrijeme mandata prve vlade Tonyja Blaira, birači su odgovarali na dva pitanja. Prvo pitanje odnosilo se na potvrđivanje odnosno odbijanje inicijative za osnivanje (obnavljanje rada) škotskog parlamenta, dok se drugo pitanje odnosilo na davanje ovlasti tom parlamentu u području samostalnog određivanja

Tablica 2. Nacionalni identitet i ishod referenduma 2014.

Lokalno vijeće	% građana koji se izjašnjavaju isključivo kao Škoti	% birača ZA neovisnost 2014.
Aberdeen	54,7	41,4
Aberdeenshire	61,3	39,6
Angus	66,8	43,7
Argyll i Bute	57,4	41,5
Clackmannanshire	67,0	46,2
Dumfries i Galloway	59,6	34,3
Dundee	65,5	57,3
Edinburgh	48,8	38,9
Falkirk	68,0	46,5
Fife	63,8	45,0
Glasgow	61,9	53,5
Inverclyde	69,9	49,9
Istočni Ayrshire	70,6	47,2
Istočni Dunbartonshire	60,2	38,8
Istočni Lothian	62,6	38,3
Istočni Renfrewshire	59,0	36,8
Južni Ayrshire	63,9	42,1
Južni Lanarkshire	67,2	45,3
Midlothian	68,3	43,7
Moray	58,4	42,4
Orkney	62,4	32,8
Perth i Kinross	59,0	39,8
Renfrewshire	65,9	47,2
Shetland	69,9	36,3
Sjeverni Ayrshire	68,2	48,9
Sjeverni Lanarkshire	71,6	51,1
Stirling	57,5	40,2
Škotske granice (<i>Scottish Borders</i>)	57,7	33,4
Škotsko visočje (<i>Highland</i>)	61,5	47,1
Vanjski Hebridi (<i>Na h-Eileanan Siar</i>)	69,2	46,6
Zapadni Dunbartonshire	72,0	54,0
Zapadni Lothian	65,2	44,8
Ukupno	62,4	44,7

Sastavljeno prema BBC 2014, National Records of Scotland 2011.

porezne politike. Za našu raspravu o prediktorima postotka građana koji su na ovogodišnjem referendumu glasovali za neovisnost Škotske, kao značajan pokazatelj nadaje se samo odgovor birača na drugo pitanje. Naime, prekretnica u devoluciji u Škotskoj bio je upravo većinski pristanak birača na davanje ovlasti u samostalnom vođenju porezne politike, s obzirom na to da su time otvorena vrata daljnjem razvoju samostalnih javnih politika koji se osmišljava i provodi iz Edinburgha, a ne iz Londona. Također, može se očekivati da će birači koji su bili spremni škotskom parlamentu dati ovlasti iz domene porezne politike, ujedno biti i spremniji za širenje broj 20 - prosinac 2014.

škotske autonomije, koje za krajnji cilj može imati i neovisnost države, za razliku od onih birača koji su samo bili spremni podržati inicijativu o stvaranju regionalnog (škotskog) predstavničkog tijela.

Sagledaju li se paralelno odgovori na drugo pitanje 1997. godine i rezultat referenduma 2014. godine, navedeni u *tablici 1*, može se uočiti kako je u četiri lokalna vijeća u kojima je 2014. pobijedila opcija ZA, jako visok postotak birača 1997. glasovao za porezne ovlasti škotskog parlamenta. Međutim, premda je u gradu Dundeeju najviše birača poduprlo neovisnost (57,3 posto), godine 1997. najveći udio birača koji su glasovali za

Tablica 3. Konfesionalni identitet i ishod referenduma 2014.

Lokalno vijeće	Katolička Crkva	Škotska Crkva	% birača ZA neovisnost 2014.
Aberdeen	8,9	25,3	41,4
Aberdeenshire	4,8	36,3	39,6
Angus	6,7	40,8	43,7
Argyll i Bute	11,3	40,0	41,5
Clackmannanshire	9,4	34,5	46,2
Dumfries i Galloway	6,5	43,1	34,3
Dundee	18,3	25,3	57,3
Edinburgh	12,1	24,3	38,9
Falkirk	12,3	36,5	46,5
Fife	8,5	31,4	45,0
Glasgow	27,3	23,1	53,5
Inverclyde	37,0	33,0	49,9
Istočni Ayrshire	10,0	41,5	47,2
Istočni Dunbartonshire	22,3	35,6	38,8
Istočni Lothian	9,7	36,5	38,3
Istočni Renfrewshire	22,2	33,4	36,8
Južni Ayrshire	9,9	43,7	42,1
Južni Lanarkshire	22,2	35,1	45,3
Midlothian	9,8	33,7	43,7
Moray	6,6	34,0	42,4
Orkney	2,8	40,4	32,8
Perth i Kinross	8,9	38,5	39,8
Renfrewshire	22,7	32,2	47,2
Shetland	4,1	29,9	36,3
Sjeverni Ayrshire	14,7	39,6	48,9
Sjeverni Lanarkshire	34,6	30,4	51,1
Stirling	12,3	35,0	40,2
Škotske granice (<i>Scottish Borders</i>)	6,3	39,4	33,4
Škotsko visočje (<i>Highland</i>)	7,6	36,9	47,1
Vanjski Hebridi (<i>Na h-Eileanan Siar</i>)	12,3	42,5	46,6
Zapadni Dunbartonshire	33,1	29,0	54,0
Zapadni Lothian	16,1	31,8	44,8
Ukupno	15,9	32,4	44,7

Sastavljeno prema BBC 2014, National Records of Scotland 2011.

porezne ovlasti škotskog parlamenta nije bio u tom lokalnom vijeću, već u gradu Glasgowu (75 posto). Prema tome, može se reći da je detektirana pozitivna veza postotka glasovanja ZA između oba referenduma, no u daljnjoj analizi moramo ispitati koliko je ta veza snažna i statistički relevantna.

Nacionalni identitet i ishod referenduma 2014.

Drugi prediktor kojim ćemo se ovdje pozabaviti jest veza između ekskluzivnog škotskog identiteta i postotka birača koji su glasovali za neovisnost. Radi se o jednostavnoj pretpostavci

koja tvrdi kako će udio birača koji su glasovali ZA biti veći u lokalnim vijećima u kojima su se građani na posljednjem popisu stanovništva (2011.) izjasnili kako se ekskluzivno poistovjećuju sa škotskim identitetom (nasuprot britanskom identitetu ili, pak, istodobnom škotskom i britanskom identitetu kao ponuđenim odgovorima u popisnici).

Najveći postotak građana koji se izjašnjavaju isključivo kao Škoti (*tablica 2*) zabilježen je u lokalnim vijećima Sjeverni Lanarkshire (71,6 posto) i Istočni Ayrshire (70,6 posto), u kojima je ujedno opcija ZA osvojila većinu ili nešto malo manje od većine glasova. Nasuprot tomu, najmanji je postotak birača glasovao za neovisnost u glavnom gradu Škotske Edinburghu, u kojemu

Tablica 4. Socioekonomski status i ishod referenduma 2014.

Lokalno vijeće	Nezaposleni	Umirovljenici	% birača ZA neovisnost 2014.
Aberdeen	3,1	10,7	41,4
Aberdeenshire	2,5	13,6	39,6
Angus	4,2	18,1	43,7
Argyll i Bute	4,1	19,6	41,5
Clackmannanshire	5,7	16,4	46,2
Dumfries i Galloway	4,2	19,5	34,3
Dundee	5,7	14,2	57,3
Edinburgh	3,9	11,6	38,9
Falkirk	5,1	15,7	46,5
Fife	5,2	16,5	45,0
Glasgow	6,5	11,3	53,5
Inverclyde	5,2	16,0	49,9
Istočni Ayrshire	6,0	16,5	47,2
Istočni Dunbartonshire	3,5	17,8	38,8
Istočni Lothian	4,2	15,8	38,3
Istočni Renfrewshire	3,5	16,0	36,8
Južni Ayrshire	4,8	19,9	42,1
Južni Lanarkshire	5,1	15,5	45,3
Midlothian	4,4	15,6	43,7
Moray	3,9	16,3	42,4
Orkney	2,4	16,8	32,8
Perth i Kinross	3,3	17,2	39,8
Renfrewshire	5,1	15,5	47,2
Shetland	2,0	12,8	36,3
Sjeverni Ayrshire	6,8	18,4	48,9
Sjeverni Lanarkshire	6,0	14,4	51,1
Stirling	3,9	15,1	40,2
Škotske granice (<i>Scottish Borders</i>)	4,0	18,6	33,4
Škotsko visočje (<i>Highland</i>)	4,0	16,0	47,1
Vanjski Hebridi (<i>Na h-Eileanan Siar</i>)	4,2	18,1	46,6
Zapadni Dunbartonshire	6,4	14,8	54,0
Zapadni Lothian	5,0	13,7	44,8
Ukupno	4,8	14,9	44,7

Sastavljeno prema BBC 2014, National Records of Scotland 2011.

je i na popisu stanovništva dokumentiran najmanji udio građana koji se ekskluzivno izjašnjavaju kao Škoti. Premda *tablica 2* jasno govori u prilog tezi da postoji veza između ekskluzivnog škotskog identiteta i potpore neovisnosti, treba vidjeti koliko je isključivi škotski identitet dobar prediktor ishoda referenduma o neovisnosti.

Konfesionalni identitet i ishod referenduma

Sukladno prethodno navedenim istraživanjima veze između konfesionalne pripadnosti i potpore škotskoj neovisnosti, broj 20 - prosinac 2014.

ovdje ćemo pretpostaviti da postoje razlike u postotku birača koji su glasovali za neovisnost s obzirom na konfesionalni sastav lokalnog vijeća, odnosno udio pripadnika Katoličke Crkve i Škotske Crkve (*tablica 3*). Među četiri lokalna vijeća u kojima je nacionalistička opcija osvojila većinu glasova, tri su lokalna vijeća – Sjeverni Lanarkshire (34,6 posto), Zapadni Dunbartonshire (33,1 posto) i Glasgow (27,3 posto) – koja imaju najveći postotak katolika u cijeloj Škotskoj. Među četiri lokalna vijeća koja imaju najveći postotak pripadnika Škotske Crkve – Vanjski Hebridi (42,5 posto), Istočni Ayrshire (41,5 posto), Angus (40,8 posto) i Orkney (40,4 posto) – postoji čitav

Tablica 5. Koeficijenti korelacije

		ZA 1997.	Škotski identitet	Katolička Crkva	Škotska Crkva	Nezaposleni	Umirovljenici	ZA 2014.
ZA 1997.	Koef. kor.	1	,531**	,612**	-,402*	,799**	-,330	,826**
	P		,002	,000	,022	,000	,065	,000
	N	32	32	32	32	32	32	32
Škotski identitet	Koef. kor.	,531**	1	,369*	,129	,499**	,115	,557**
	P	,002		,038	,482	,004	,532	,001
	N	32	32	32	32	32	32	32
Katolička Crkva	Koef. kor.	,612**	,369*	1	-,428*	,575**	-,219	,616**
	P	,000	,038		,014	,001	,228	,000
	N	32	32	32	32	32	32	32
Škotska Crkva	Koef. kor.	-,402*	,129	-,428*	1	-,161	,872**	-,395*
	P	,022	,482	,014		,379	,000	,025
	N	32	32	32	32	32	32	32
Nezaposleni	Koef. kor.	,799**	,499**	,575**	-,161	1	,040	,802**
	P	,000	,004	,001	,379		,829	,000
	N	32	32	32	32	32	32	32
Umirovljenici	Koef. kor.	-,330	,115	-,219	,872**	,040	1	-,242
	P	,065	,532	,228	,000	,829		,183
	N	32	32	32	32	32	32	32
ZA 2014.	Koef. kor.	,826**	,557**	,616**	-,395*	,802**	-,242	1
	P	,000	,001	,000	,025	,000	,183	
	N	32	32	32	32	32	32	32

** Korelacija je značajna na razini 0.01 (dvostrano).

* Korelacija je značajna na razini 0.05 (dvostrano).

raspon postotka potpore neovisnosti na referendumu te nije moguće govoriti o tome da bi lokalna vijeća s većim udjelom prezbiterijanaca ujedno i nužno bila u većoj mjeri suprotstavljena osamostaljenju Škotske.

Socioekonomski status i ishod referenduma

Na temelju ranije spomenutih ekonomskih i dobrih čimbenika, za koje se može očekivati da utječu na vjerojatnost potpore ideji škotske neovisnosti, izlučena su dva prediktora – udio nezaposlenih u stanovništvu i udio umirovljenika. Korištenje ovih dviju varijabli polazi od pretpostavke da će umirovljenici biti manje skloni radikalnoj promjeni državnopravnog statusa Škotske, dok će nezaposleni (u pravilu mlado i mlađe stanovništvo) imati veća očekivanja od budućnosti te stoga biti spremni prigrliti ideju škotske neovisnosti. Premda lokalna vijeća s najviše nezaposlenih (Sjeverni Ayrshire, Glasgow, Zapadni Dunbartonshire) (tablica 4) nemaju nužno i najbolje referendumske rezultate za opciju neovisnosti, udio birača koji su glasovali ZA u tim je dijelovima Škotske značajno iznad prosjeka. Nasuprot tomu, lokalna vijeća s visokim udjelom umirovljenika (Južni Renfrewshire, Argyll i Bute, Dumfries i Galloway) ne spadaju nužno i među one dijelove Škotske s najmanjim

postotkom birača koji su glasovali za neovisnost. U ispitivanju korelacija moramo pak utvrditi postoji li jasna veza između ovih dviju socioekonomskih kategorija i sklonosti glasovanju ZA na referendumu.

Analiza korelacija

Korelacijska analiza, predstavljena u tablici 5, pokazuje da je neke od predloženih prediktora razlika u postotku glasova ZA na referendumu potrebno odbaciti jer su se pokazali nebitnima. Naime, za varijablu postotka umirovljenika uopće nije utvrđena statistički značajna korelacija s postotkom birača koji su glasovali za neovisnost.

Osim ove varijable, potrebno je odbaciti i varijablu postotka pripadnika Škotske Crkve. Naime, premda je za ovu varijablu utvrđena statistički značajna korelacija s glasom ZA na referendumu, radi se o vrlo slaboj korelacijskoj vezi (–0,395). Za sve ostale predložene prediktore utvrđene su srednje jake do snažne korelacije s postotkom birača koji su za neovisnu Škotsku, s time da se najsnažnijom pokazala pozitivna korelacija (0,826) između glasovanja za porezne ovlasti škotskog parlamenta 1997. i glasovanja za neovisnost 2014. godine.

Tablica 6. Regresijski modeli

Model	R	R kvadrat	Prilagođeni R kvadrat	St. pogreška procjene	Statistika promjene				
					Promjena R kvadrata	Promjena F	df1	df2	Značajnost promjene F
1	,871 ^a	,758	,722	3,1698	,758	21,152	4	27	,000
2	,848 ^b	,719	,689	3,3555	,719	23,865	3	28	,000
3	,866 ^c	,749	,722	3,1691	,749	27,885	3	28	,000
4	,838 ^d	,702	,681	3,3957	,702	34,125	2	29	,000
5	,826 ^e	,682	,672	3,4465	,682	64,404	1	30	,000
6	,557 ^f	,310	,287	5,0779	,310	13,489	1	30	,001
7	,616 ^g	,379	,359	4,8162	,379	18,344	1	30	,000
8	,802 ^h	,643	,631	3,6542	,643	53,979	1	30	,000

^a Prediktori: (Konstanta), ZA 1997., Škotski identitet, Katolička Crkva, Nezaposleni

^b Prediktori: (Konstanta), ZA 1997., Škotski identitet, Katolička Crkva

^c Prediktori: (Konstanta), ZA 1997., Škotski identitet, Nezaposleni

^d Prediktori: (Konstanta), ZA 1997., Škotski identitet

^e Prediktori: (Konstanta), ZA 1997.

^f Prediktori: (Konstanta), Škotski identitet

^g Prediktori: (Konstanta), Katolička Crkva

^h Prediktori: (Konstanta), Nezaposleni

Testiranje modela

Nakon što su postotak pripadnika Škotske Crkve i postotak umirovljenika odbačeni kao irelevantni prediktori postotka glasova za neovisnost na ovogodišnjem referendumu, preostala su četiri prediktora na temelju kojih možemo konstruirati regresijske modele koji bi trebali objasniti varijacije u postotku glasova ZA u 32 lokalna vijeća u Škotskoj. Na temelju analize korelacija može se pretpostaviti da će postotak glasova ZA na referendumu 1997. biti snažan prediktor za ishod na ovogodišnjem referendumu. Stoga je svih osam regresijskih modela, izloženih

Možemo ustvrditi kako su stopa nezaposlenosti, postotak građana koji se isključivo poistovjećuju sa škotskim nacionalnim identitetom te postotak glasova za porezne ovlasti škotskog parlamenta na referendumu 1997. izrazito snažni prediktori pozitivnog ishoda na referendumu 2014. godine

u *tablici 6*, konstruirano na način da je upravo ova varijabla prisutna u gotovo svim kombinacijama prediktora čiju uvjerljivost u objašnjavanju ishoda referenduma 2014. valja testirati.

Usporedba osam predloženih regresijskih modela pokazala je da modele 6 i 7 treba svakako odbaciti kao neuvjerljive, s obzirom broj 20 - prosinac 2014.

na to da objašnjavaju mali postotak varijance (28,7 i 35,9 posto). Sagleda li se, pak, preostalih šest modela s obzirom na vrijednosti R kvadrata prilagođenog za izračun standardne pogreške procjene, uviđa se da modeli 1 i 3 nude objašnjenje za najviši postotak varijance (72,2 posto). U modelu 1 uključena su sva četiri prediktora, dok je u modelu 3 isključena varijabla postotka katolika. Budući da bez obzira na prisutnost ili odsutnost te varijable vrijednost prilagođenog R kvadrata ostaje ista, možemo ustvrditi da varijabla pripadnosti Katoličkoj Crkvi ne doprinosi ukupnoj eksplanatornoj snazi modela 1. Drugim riječima, model 3, prema kojemu se za objašnjenje glasovanja ZA na referendumu 2014. koriste varijable postotka glasovanja ZA 1997., postotka građana koji se poistovjećuju s ekskluzivnim škotskim identitetom i postotka nezaposlenih, pokazao se najuvjerljivijim.

Zaključak

Nakon provedene regresijske analize mogućih prediktora postotka glasova za neovisnost na rujanskom referendumu, možemo ustvrditi kako su stopa nezaposlenosti, postotak građana koji se isključivo poistovjećuju sa škotskim nacionalnim identitetom te postotak glasova za porezne ovlasti škotskog parlamenta na referendumu 1997. izrazito snažni prediktori pozitivnog ishoda na referendumu 2014. godine. Ova tri prediktora objašnjavaju gotovo tri četvrtine varijance, s time da postotak glasova za porezne ovlasti škotskog parlamenta na referendumu 1997. zasebno najviše pridonosi ovom eksplanatornom modelu. Možemo stoga zaključiti kako među škotskim građanima postoje stavovi o neovisnosti koji su ukorijenjeni kroz dulji niz godina, te stoga u istim lokalnim vijećima u kojima je značajan broj birača 1997. prihvatio davanje poreznih ovlasti škotskom parlamentu, na referendumu 2014. nacionalistička opcija osvaja najveći broj glasova. Također, premda su se obje

strane u referendumskoj kampanji trudile biračima predstavljati kao autentični nositelji škotskog identiteta, ova je analiza potvrdila ranija istraživanja koja su pokazala kako su građani koji se doživljavaju ekskluzivno kao Škoti (nasuprot britanskom ili dije-ljenom škotsko-britanskom identitetu), u puno većoj mjeri spremniji glasovati za neovisnost negoli njihovi sugrađani koji imaju drugačiji pogled na pitanje nacionalne identifikacije. Uz to, potvrdila su se i predviđanja kako oni građani koji su ekonomski zaknuti (nezaposleni), imaju veća očekivanja od budućnosti te stoga polažu veću nadu u radikalnu promjenu državnopravnog okvira koju nudi nacionalistička opcija. Usprkos stanovitim razli-kama u biračkom ponašanju katolika i prezbiterijanaca, konfesi-onalni identitet nije se pokazao kao dobar eksplanatorni faktor u predviđanju glasovanja ZA na referendumu.

Preostaje vidjeti hoće li ovi faktori biti presudni i u daljnjem razvoju političke debate oko statusa Škotske, ususret mogućoj federalizaciji cijelog Ujedinjenog Kraljevstva ili pak nekom novom referendumu u bližoj budućnosti.

Bilješke

- 1 Više o raspravi o tome koji su britanski građani izravno pogođeni ishodom referenduma o škotskoj neovisnosti te o tome koga treba smatrati "škotskim državljaninom" s pravom glasa na referendumu, vidjeti Saunders (2013).
- 2 Lokalna vijeća jedinice su lokalne samouprave u Škotskoj, no nisu istovjetne izbornim jedinicama na izborima za škotski parlament, odnosno za škotske mandate u britanskom parlamentu.
- 3 Izlaznost na ovom referendumu bila je gotovo identična izlaznosti na referendumu o državnopravnom statusu Hrvatske u svibnju 1991. godine (83,56 posto).
- 4 Prezbiterijanstvo jest uvriježeni pojam koji označava članove Škotske Crkve, ali i drugih srodnih vjerskih zajednica kalvini-stičke tradicije u anglosaksonskim društvima.

Literatura

- BBC (1997). Scottish Referendum Live – The Results. *BBC*. <http://www.bbc.co.uk/news/special/politics97/devolution/scotland/live/index.shtml> (pristupljeno 8. studenog 2014.)
- BBC (2014). Scotland Decides. *BBC*. <http://www.bbc.com/news/events/scotland-decides/results> (pristupljeno 8. studenog 2014.)
- Kopasker, D. (2014). The Role of Threat and Economic Uncertainty in Support for Scottish Independence. *Scottish Affairs*. 23 (1): 102–124.
- McLean, C. i Thomson, D. (2014). Characterisation of the Disadvantaged: Explaining Differences in Levels of Support for Independence by Income Levels, Economic Activity and Socio-Economic Status. *Scottish Affairs*. 23 (1): 125–147.
- Pattie, C., Denver, D., Mitchell, J. i Bochel, H. (1999). Partisanship, national identity and constitutional preferences: an exploration of voting in the Scottish devolution referendum of 1997. *Electoral Studies*. 18 (3): 305–322.
- Raos, V. (2010). Škotska na putu u neovisnost? *Političke analize*. 1 (3): 45–50.
- Saunders, B. (2013). Scottish Independence and the All-Affected Interests Principle. *Politics*. 33 (1): 47–55.
- Schneider, A. (2014). Age and Variation in the Attitude Towards Scottish Independence – An Exploration of Cohort and Lifecycle Explanations. *Scottish Affairs*. 23 (1): 55–78. ■